

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Carmelina Sánchez-Cutillas a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/carmelina-sanchez-cutillas> >

Carmelina Sánchez-Cutillas

 N'han dit...

Madrid, 1927 - València, 2009. Historiadora, poeta i novel·lista

Néta de l'historiador alteà Francesc Martínez i Martínez, Carmelina Sánchez-Cutillas va nèixer circumstancialment a Madrid, l'any 1927. Després d'una curta estada a Barcelona, es va instal·lar definitivament a al ciutat de València en la casa palau de son avi (...). De ben menuda, es va veure envoltada de llibres, de col·leccions arqueològiques, de tapissos, d'antiguitats i de meravelles de tota mena. Com ha confessat la mateixa autora, aquesta circumstància de cau cultural fou decisiva en la seua vida i en el seu tarannà intel·lectual, sobretot per «no haver viscut amb *sonajeros* i animallets de *peluche* propis de la primera infància». Ha publicat diversos treballs principalment referents a la Corona d'Aragó, entre els quals *Don Jaime el Conquistador en Alicante* (1957), *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al Consell de València* (1967), *El sentido de comunidad en el reinado de Alfonso III de Portugal* (1968), *Notas sobre la estancia del Infante don Pedro de Portugal en la corte del rey don Jaime I de Aragón* (1969), *La fàbrica vella dita de murs i valls* (1970), *Jaume Gassull, poeta satíric valencià del segle XV* (1971), o *Los damnificados de la guerra de la Unión (1345-1348) y la función de un nuevo procurador de miserables*.

Caldrà esmentar, així mateix, la documentada biografia sobre el seu avi: *Francisco Martínez y Martínez. Un humanista alteano (1866-1946)* (1974).

Dona d'exquisida sensibilitat i àmplia formació cultural, va estendre les seues inquietuds intel·lectuals al camp de la creació literària, primer amb la poesia i, posteriorment, amb la narrativa, on va assolir un ressò extraordinari amb la seua novel·la *Matèria de Bretanya*, que va obtenir el premi Andròmina a València, l'any 1975.

Aquesta novel·la ha esdevingut un dels *best-sellers* indiscutibles de la narrativa valenciana, car l'any 1990, segons confessió dels editors, sobrepassava la xifra de 20.000 exemplars. Com diu el crític Josep Iborra, es tracta d'«una crònica que il·lumina, a petita escala, la intrahistòria d'un tipus de la nostra societat, avui ja desaparegut. Hi trobem la vida quotidiana d'un poble, Altea, amb les seues diferències de classe, els seus costums i els seus conflictes.» Però, sobretot, s'hi troba la mateixa autora contant-nos la seua infància i les seues vicissituds pel bandejament de les coses nocives –«les monges i *mademoiselle* i tot això», com ens confessa literàriament ella mateixa dins *Matèria de Bretanya*:

«Una immensa recança m'envaeix i em dol, em dol a la carn i a l'esperit, sense que pugua fer res per arrencar-la de dintre meu. Tinc recança de tot allò que aleshores constituïa la meua vida; pel temps mort; per tot aquell grapat de noms sense rostre que garde a la memòria com una pila de records incomplets... I qualsevol cosa, una veu, el cruixit d'una porta que s'obre lentament, l'olor de la mar barrejada amb l'olor d'una foguera de llenya seca, són prou per a treure'm els fets d'aquells anys a retalls, a trossets lluents –com els trossets d'un mirall quan es trenca i et veus petita en cada mica de vidre.» (pàg. 113)

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Carmelina Sánchez-Cutillas a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/carmelina-sanchez-cutillas> >

Aquesta arqueologia d'un passat es clourà amb uns records que encararan la protagonista amb la llegenda, mitjançant el descobriment d'uns volums del cicle bretó que havien estat amagats al racó de la casa. Recordem ara que el seu millor poemari *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* és de la mateixa data de publicació, 1976, i hi figuren noms significatius del cicle artúric: Ginebra o el Cavaller dels Llacs, senyal inequívoc de l'esmentada seducció. Caldrà insistir, per tant, que la nostàlgia d'un passat en què es van viure d'una manera intensa fets reals se'ns presenta en la literatura de Sánchez-Cutillas –tant en la novel·la com en la poesia– travada perfectament amb el seu poder imaginatiu. I aquesta mescla, aquesta combinació del passat real i el fictici, l'expressa més l'autora que els seus personatges i, a més, la projecta com un mecanisme de vertebració en la trama narrativa, arribant a transformar-se en una cerimònia del retorn.

Lluís Alpera. Introducció a Carmelina Sánchez-Cutillas. *Obra poètica*. València: Consell Valencià de Cultura, 1997.

La fortuna literària dels Andròmina

Els Premis Octubre des del primer dia despertaren l'interès dels mitjans de comunicació i, sens dubte, són els premis literaris que tenen més repercussió enllà de les fronteres valencianes. Tant de relleu tenen en la nostra literatura? La veritat és que sí. Els premis literaris no són tota la literatura, i, sovint, ni tan sols la millor; serveixen per a descobrir autors i destacar obres i, sobretot, per donar color a la vida literària i cohesionar i prestigiar una cultura. Que no és poc. En aquest sentit els Premis Octubre tenen un caràcter singular, emblemàtic en la nostra literatura, especialment els Andròmina, perquè nasqueren amb una decidida voluntat renovadora, de trencar amb la cultura oficial en les acaballes del règim, de donar suport a una literatura sensible a les vibracions del moment i crear una narrativa amb cara i ulls. (...) El primer Andròmina fou una bomba. *L'assaig d'aproximació a «Falles folles fetes foc»* d'un Amadeu Fabregat barbut i iconoclasta fou un atac en tota regla als tòpics d'una cultura valenciana provinciana i populista. Un llibre sense precedents que convertia la impossibilitat de fer una novel·la, un dels nostres dèficits literaris més greus en el centre d'aquesta provocativa novel·la. (...) *Els cucs de seda*, de [Joan Francesc Mira](#), premiat el 1974, ja no era només un intent de novel·la, sinó que era tota una novel·la, encara que bastida per relats en certa mesura independents que s'acosten a un món rural vulnerable a través de la mirada d'un infant en el temps quaresmal de la postguerra (...).

El 1975 és l'any de *Matèria de Bretanya*, una narració deliciosa, que encara avui conserva tot el seu encís original, de Carmelina Sánchez-Cutillas, on recrea i mitifica la seua infantesa viscuda a la Marina Alta. La fortuna del llibre resideix en la forma de compaginar records i fantasia i en la màgia del llenguatge líric i sensorial, ingenu i de la terra, que fa servir la protagonista per trenar amb total delicadesa la vida que descobreix a cada instant.

L'any següent representa l'aparició, com ha dit Joan Oleza, del fenomen [Isa Tròlec](#). *Ramona Rosbif*, escrita en un estil molt original, fou un dels èxits valencians dels setanta.

Francesc Calafat. *Països de paper. Notes sobre literatura*. Catarroja/Barcelona/Palma: Editorial Afers, 2013.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Carmelina Sánchez-Cutillas a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/carmelina-sanchez-cutillas> >

Certament el despertar de la novel·la catalana al País Valencià va ser un lent procés de tempteigs. No era només una qüestió de pors i de prudències que l'hàbit de l'autocensura incentivava. Sense activar les funcions –el desplegament de l'activitat editorial, d'un públic suficient i de la perícia creativa dels escriptors–, l'òrgan no es desenvoluparia, perquè ja se sap que una cosa genera l'altra. Les provatures inicials havien de ser mesurades, poc arriscades políticament –no havia arribat el moment de novel·lar la guerra i la postguerra, com farien poc més tard Gonçal Castelló i [Enric Valor](#) (...). Havien de ser obres breus, *nouvelles* o reculls de contes o d'escenes, unes històries amables i assimilables per a uns lectors novells. Calia crear uns hàbits de lectura literària, entre el jovent i entre un públic adult que havia d'incorporar-se a la lectura en català. Era una temptació el recurs a les arrels –l'evocació del món idíl·lic i rural on havien viscut aquells infants que havien estat anys arrere els mateixos autors. *Els cucs de seda*, de J. F. Mira, o la novel·la breu que ara ens ocupa [*Matèria de Bretanya*], en són bona mostra (...).

Si confrontem ara el cas de Mira amb el de Carmelina, pel que fa a les obretes citades d'ambdós autors, trobem un paral·lelisme notable. Certament Mira havia publicat *El bou de foc*, però això és una història matisadament diferent que ara no he de tractar. En tot cas, *Els cucs de seda* ve com a anell al dit per a il·lustrar-ne la diferència entre els camins paral·lels. En efecte, Mira, home i professor, va desenvolupar la seua vocació d'animal literari en un programa opulent de productivitat intel·lectual i literària. Com a novel·lista, els temes que va anar tocant responen a un ventall heterogeni de ficcions: *El desig dels dies*, *Els treballs perduts*, *El professor d'història*, *Borja Papa...* En canvi Carmelina va ser dona d'una sola novel·la i no va poder o no va voler passar de la fase inicial de recuperació de la memòria biogràfica i del paisatge enyorat. Les limitacions de la condició femenina en aquells anys? Potser. Maria Beneyto, Maria Ibars o Beatriu Civera són poca cosa com a excepcions femenines en un panorama literari de postguerra escàs i monopolísticament masculí. Tampoc les dècades posteriors als setanta van ser molt generoses amb les dones escriptores, més enllà de casos notables però de producció limitada i irregular, reduïda en bona mesura a la poesia, com la mateixa Carmelina, si exceptuem *Matèria de Bretanya*: Fina Cardona, Isabel Robles, [Anna Montero](#), Encarna Sant Celoni, i ara, això sí, les promocions aparegudes a partir de la dècada dels noranta. Però aquesta interessantíssima aportació femenina no és comprable –parle ara del pes socioliterari– a la projecció de la [Capmany](#), la [Rodoreda](#), la [Roig](#), la [Marçal](#), la [Barbal](#), o si mirem cap a les Illes, a casos com el d'una [Maria Antònia Oliver](#). Carmelina, sens dubte, va nàixer a la literatura en un altre context, amb possibilitats més esquifides, tant per a la dona com per a les vies de professionalització literària.

D'altra banda, la crítica –la crítica raquítica que es podia desplegar en aquell moment al panorama valencià– va callar sobre l'obra. Des de Barcelona, la novel·leta degué semblar una provatura incipient que no s'ajustava ni als camins fressats per la novel·la realista ni a l'experimentalisme de moda en l'època. De fet, quan Adolf Piquer i jo vam buscar comentaris sobre l'obra per incloure'ls en *Vint anys de novel·la catalana al País Valencià*, el 1992, no hi vam saber trobar textos aprofitables per a l'antologia crítica. Tot plegat, per uns motius o per uns altres, el cas és que Carmelina no reincidí en el gènere.

Vicent Salvador. *Figures i esbossos. Estudis sobre literatura valenciana contemporània.* Alacant: Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert, 2012.

Biobibliografia

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Carmelina Sánchez-Cutillas a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/carmelina-sanchez-cutillas> >

Biografia

 WEB: A la Hiperenciclopèdia

<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0058606.xml>

 WEB: A la Viquipèdia

Biografia, obra i enllaços sobre l'autora al web de l'enciclopèdia lliure.

https://lletra.uoc.eduhttps://ca.wikipedia.org/wiki/Carmelina_S%C3%A1nchez-Cutillas_i_Mart%C3%ADnez_del_Romero

 WEB: Literatura valenciana actual

Biografia i bibliografia sobre l'autora a la base de dades de la Universitat d'Alacant.

<http://www.iifv.ua.es/lletraferit/consultes/veureAutor.asp?pld=39>

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=S%C3%A0nchez-Cutillas%2C+Carmelina&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=S%C3%A0nchez-Cutillas%2C+Carmelina&sortdropdown=-&searchscope=23

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C__SSanchez-Cutillas%2C%20Carmelina__Orighresult__U1?lang=cat&suite=pearl

 WEB: Articles de l'autora (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&cc=tracesbib&p=S%C3%A1nchez-Cutillas%2C+Carmelina&f=author&action_search=Cerca&c=tracesbib&c=&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

 WEB: Articles sobre l'autora (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&cc=tracesbib&p=S%C3%A1nchez-Cutillas%2C+Carmelina&f=keyword&action_search=Cerca&c=tracesbib&c=&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

 WEB: Sánchez-Cutillas, a WorldCat

http://www.worldcat.org/search?q=%22carmelina+sanchez-cutillas%22&qt=results_page

Tast de textos

Text

 WEB: Antologia poètica

6 poemes de l'autora recollits a la pàgina de l'AELC.

http://www.escriptors.cat/autors/cutillass/pagina.php?id_text=3384

 WEB: Les coses que sabíem

Un fragment de *Matèria de Bretanya*, a la pàgina de l'AELC.

http://www.escriptors.cat/autors/cutillass/pagina.php?id_text=3386

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Carmelina Sánchez-Cutillas a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/carmelina-sanchez-cutillas> >

Comentaris sobre l'autora

Crítica

 WEB: Carmelina Sánchez-Cutillas a l'AELC

Inclou biografia, obra, premis, transcripció d'articles, fragments de la seva obra i una selecció d'enllaços.

<http://www.escriptors.cat/autors/cutillass/>

 WEB: Matèria de Bretanya beguda a glopets

Xavier Aliaga comenta la novel·la i en destaca alguns fragments amb motiu de la seva reedició. A *El Temps*, 08/04/2016.

<http://www.eltmps.cat/ca/notices/2016/04/-materia-de-bretanya-beguda-a-glopets-14095.php>

 PDF: Matèria de Bretanya en el context de la literatura autobiogràfica contemporània

Estudi d'Anna Esteve a *Caplletra*, 55 (2013).

<http://www.raco.cat/index.php/Caplletra/article/download/271210/380288>

 PDF: Carmelina Sánchez-Cutillas: matèria de memòria

Un estudi de Joan Borja i Sanz a *Sarrià: Revista d'investigació i assaig de la Marina Baixa*, 4 (2010).

<http://www.raco.cat/index.php/Sarria/article/download/282110/369964>

 PDF: Un 'flash' dels anys 70

Josep Piera recorda l'eclosió de Carmelina Sánchez-Cutillas amb la novel·la *Matèria de Bretanya* en el panorama dels anys de la transició. A *El País. Quadern*, 05/03/2009.

http://www.traces.uab.es/tracesbd/elpais/pais090305_06.pdf

 PDF: Bretanya, el país de la nostra infància

Carles Gámez parla de l'escriptora i de la seva novel·la *Matèria de Bretanya*. A *El País. Quadern*, 26/02/2009.

http://www.traces.uab.es/tracesbd/elpais/pais090226_04.pdf

 PDF: Porpra i caretes per als germans

Enric Casasses lloa l'obra novel·lística i poètica de l'escriptora Carmelina Sánchez-Cutillas. A *El País. Quadern*, 26/02/2009.

http://www.traces.uab.es/tracesbd/elpais/pais090226_03.pdf

 PDF: Sobre la matèria de la dalla i el llamp

Ressenya de Manuel Garcia Gual sobre l'antologia *Trenta poemes. Antologia bilingüe*. A *l'Avui Cultura*, 30/11/2000.

<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av00100.pdf>

Diversos

 PDF: Arxiu Carmelina Sánchez-Cutillas

Inventari de l'arxiu, conservat a la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

http://bv.gva.es/documentos/mayo2014/Carmelina%20Sanchez-Cutillas_val.pdf